

ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ
Effectiveness of monastic administration in religious propagation of Monk.

พระจำลอง พิลากันท์

Phrajamlong Pilaphan

นักศึกษา รัฐประศาสนศาสตร์คุณูปบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Student Doctoral of Public Administration Degree Program Faculty of Public Administration and Political Science

Rajabhat Maha Sarakham University

Corresponding Author Email: jamlongpilapan918@gmail.com

Received: 19 August 2020

Revised: 4 November 2020

Accepted: 11 November 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ และ 3. เพื่อสร้างและยืนยันประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) มีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 จำนวน 364 รูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าพิสัยควอไทล์ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิผลการบริหาร อยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหาร เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 8 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ การจัดองค์กรแบบยืดหยุ่น การติดตามผลแบบต่อเนื่อง และการบริหารแบบมืออาชีพ และ 3) สร้างและยืนยันประสิทธิผล ประกอบด้วย 1) ด้านศาสตร์และศิลป์ทางการบริหาร 2) ด้านการติดตามผลแบบต่อเนื่อง 3) ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ 4) ด้านความเป็นมืออาชีพ และ 5) ด้านความเป็นเลิศด้านวิชาการ

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การบริหารกิจการคณะสงฆ์เผยแผ่, ศาสนาธรรม

Abstract

The purposes of this study were 1. To study the effectiveness of the monastic missionary administration of the Sangha 2. To study the factors influencing the effectiveness of the Sangha's missionary administration and 3. To Build and confirm the effectiveness of the monastic missionary administration of the monks. This is a mixed method research (Mixed Method Research) with research tools such as questionnaire and interview The sample group was 364 monks in the Sangha Administrative Region, Region 9, the statistics used for data analysis, namely percentage, range, quartile, mean, standard deviation. And component analysis The results of the research were as follows: 1) the effectiveness of the administration 2) Factors affecting the effectiveness of management. When considering each aspect, it was found that they were found at a high level in all 8 aspects, with the average of the top 3 ranking, namely flexible organization Continuous monitoring And 3) establish and verify effectiveness, consisting of 1) in management science and art, 2) continuous monitoring, 3) strategic planning, 4) professionalism, and 5) competency. Academic excellence

Keywords: Effectiveness, The administration of missionary affairs, Religious teachings

บทนำ

พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์รวมถึงพุทธศาสนิกชนในเขตปกครองให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติประกาศและพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์จัดการและบริหารกิจการคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดีพระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแลเผยแผ่ศาสนาธรรมให้พระภิกษุสามเณร และประชาชนในชุมชน ให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาและยอมปฏิบัติตามคำสอน เป็นการช่วยสังคมให้มีคณธรรมมีความสงบร่มเย็นและให้พระภิกษุสามเณร มีจริยาวัตรตรงงามประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย นับว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนดูแลความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร มิให้ออกนอกพระธรรมวินัย พระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะต้องบำรุงรักษา บริหารวัด สมบัติของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ปกครองสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เป็นธุระในการเผยแผ่ศาสนาธรรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลกรรมทางศาสนากระทรวงศึกษาธิการ ระบุถึงความสำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญเนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจหน้าที่ ในการบริหารและจัดการวัดให้ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม, 2545, น.12-13) สถาบันพระพุทธรูปศาสนานั้น เป็นสถาบันหลักที่สำคัญสถาบันหนึ่งของสังคมไทย ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน และดำรงตนตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ พระสงฆ์จึงนับว่าเป็นพุทธบริษัทที่สำคัญในการรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงยั่งยืนถาวรถึงอนุชนรุ่นหลัง คณะสงฆ์จะไม่ปฏิรูปพระพุทธศาสนา เพราะหลักคำสอนนั้นดีที่สุดในแล้ว แต่เราจะปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 6 ด้าน+1 โดยมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทยตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2535 กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 24 กำหนดกรอบงานของการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาไว้ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่ 4) ด้านการสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และอีก 1 คือ การพัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลกงานด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ฐมจิตโต, 2555) ถือได้ว่าเป็นงานที่เป็นพลังสำคัญในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เป็นงานที่มหาเถรสมาคมกำหนดให้พระสงฆ์ได้ทำหน้าที่ช่วยเหลือและพัฒนาสังคมยามเกิดปัญหาภัยธรรมชาติ อุทกภัย อัคคีภัย วาตภัย หรือปัญหาสังคมคนไร้ที่พึ่งพาของพระที่หยิบน้ำขึ้นน้ำให้ นั้น เป็นอีกงานหนึ่งที่คณะสงฆ์ทำไม่หยุด คณะสงฆ์โดยคณะกรรมการฝ่ายบริหารกิจการคณะสงฆ์ของมหาเถรสมาคม ได้ดำเนินการขับเคลื่อนงานกิจการคณะสงฆ์ (พระธรรมปัญญาภรณ์ และพระมหาทองดี ปณฺญาวชิโร, 2548, น.17)

ตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาจากนโยบายสู่การปฏิบัติระดับจังหวัด เพื่อสื่อสารแนวทางการดำเนินงานด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้กับพระมหากษัตริย์ ผู้เป็นประธานกรรมการฝ่ายบริหารกิจการคณะสงฆ์ประจำจังหวัด นำไปดำเนินการให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์อย่างสูงสุด ด้วยหลักการปฏิบัติ 4 หลัก คือ 1. สงเคราะห์ 2. เกื้อกูล 3. พัฒนา 4. บูรณาการ เป็นการจัดสร้างเพื่อประโยชน์อันก่อให้เกิดผลต่อสาธารณะ เช่น การส่งเสริมงานปฏิบัติธรรม การสร้างโรงพยาบาล การสร้างถนน การสร้างศาลา การสร้างอาคารเรียน การสร้างสถานี่ตำรวจ เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วยังเป็นการจัดหาสิ่งของ หรือวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้สำหรับสถานศึกษา หรือสถานที่อื่นใดที่เป็นของสาธารณะ (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, 2546, น.25)

ดังนั้น จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการข้อมูลเพื่อจะได้ รูปแบบประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ เป็นการแสดงบทบาทของภิกษุสงฆ์ในด้านสังคมสงเคราะห์ทั้งการสงเคราะห์ในระดับบุคคลและสาธารณสงเคราะห์โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ประสบภัยทั้งภัยภายนอกและภัยภายใน ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์ยังคงเป็นศูนย์กลางระหว่างคนในชุมชนกับปัจจัยหรือสิ่งของที่ได้รับการบริจาคพระสงฆ์จะนำไปใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลช่วยเหลือบุคคลหรือผู้ที่ขาดแคลนและเป็นผู้ด้อยโอกาสงานด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นการสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไปวัดเป็นศูนย์กลางของสังคมพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชนเมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดในการจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลืองานกิจการคณะสงฆ์จึงเป็นหน้าที่ของวัดของพระสงฆ์ ซึ่งจะต้องดำเนินการและบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสาธารณสงเคราะห์ประชาชนทั่วไป สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่ว่าวัดเป็นของประชาชนทุกคนเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลตามประเพณีของชาวบ้าน พระสงฆ์ เป็นหัวหน้าปกครองดูแลให้ความสะดวกแก่ประชาชนในการทำบุญกุศลการจัดกิจกรรมอันเป็นสาธารณประโยชน์ที่พระสงฆ์ หรือวัดจัดทำอยู่คือแนวทางที่หนึ่งการเข้าไปบริหารจัดการเป็นกิจการที่ดำเนินการหรือจัดทำโครงการขึ้นมาเอง ในลักษณะที่ทำเป็นกิจการประจำหรือชั่วคราวเช่นการตั้งมูลนิธิการตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนยากจนหรือช่วยเหลือควาประสพภัยพิบัติการกำหนดเขตอภัยทานซึ่งพระสงฆ์เข้าไปดำเนินการเองแนวการเข้าไปสนับสนุนเช่นการพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนการจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์การช่วยเหลือทางราชการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด เป็นต้น ภายใต้วิสัยทัศน์ “พระพุทธศาสนามั่นคง พุทธศาสนิกชนดำรงคุณธรรม นำสังคมมีสุข”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9
3. เพื่อสร้างและยืนยันประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

1.1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 ปี พ.ศ. 2562 จำนวน 364 รูป ตามเกณฑ์การกำหนดกลุ่มตัวอย่างของสูตรของทาโร ยามาเน่ (อ้างในบุญชุม ศรีสะอาด, 2556 น.72) ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.5

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น 11 ท่าน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

3. การรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลจากทั้งเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจากการใช้เครื่องมือการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยโปรแกรมสถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Document Research) และแบบสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Mediar) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9

ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์

ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์	ระดับประสิทธิผล		
	\bar{x}	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านการจัดองค์กรแบบยืดหยุ่น	4.47	0.40	มาก
2. ด้านการติดตามผลแบบต่อเนื่อง	4.37	0.47	มาก
3. ด้านประสิทธิผลการอำนวยการ	4.36	0.43	มาก
4. ด้านบริหารแบบมีมืออาชีพ	4.36	0.51	มาก
5. ด้านการบูรณาการเทคโนโลยีสมัยใหม่	4.35	0.53	มาก
6. ด้านศาสตร์และศิลป์ทางการบริหาร	4.32	0.53	มาก
7. ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์	4.31	0.34	มาก
8. ด้านการบริหารที่อยู่บนพื้นฐานวิชาการ	4.31	0.56	มาก
รวม	4.36	0.47	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$, S.D.=0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 8 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดองค์กรแบบยืดหยุ่น ($\bar{x} = 4.47$, S.D.=0.40) ด้านการติดตามผลแบบต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.37$, S.D.=0.47) และด้านบริหารแบบมีมืออาชีพ ($\bar{x} = 4.36$, S.D.=0.51) ระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$, S.D.=0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปฏิบัติ ($\bar{x} = 4.30$, S.D.=0.64) ด้านปรีชาญาณ ($\bar{x} = 4.27$, S.D.=0.56) และด้านปฏิเวธ ($\bar{x} = 4.07$, S.D.=0.67) ตามลำดับ

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 จำแนกได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 ประสิทธิผลการเผยแผ่ศาสนาธรรม

ประสิทธิผลการเผยแผ่ศาสนาธรรม	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านปรีชาญาณ	4.27	0.56	มาก
2. ด้านปฏิบัติ	4.30	0.64	มาก
3. ด้านปฏิเวธ	4.07	0.67	มาก
รวม	4.21	0.62	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการสร้างสมการพยากรณ์เพื่ออธิบายประสิทธิผลที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ สรุปได้ว่า ด้านศาสตร์และศิลป์ทางการบริหาร ด้านการติดตามผลแบบต่อเนื่อง ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านบริหารแบบมืออาชีพ และ ด้านการบริหารที่อยู่บนพื้นฐานวิชาการ ส่งผลให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 มีมากยิ่งขึ้นซึ่งตัวแปรทั้ง 5 ตัวสามารถทำนายผลได้ถึงร้อยละ 61.70 ดังสมการ $Z = .549Z_7 + .191Z_1 + .171Z_4 + .160Z_6 + .091Z_5$

3. เพื่อสร้างและยืนยันประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9

ผลการวิจัยพบว่า สร้างและยืนยันประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการประกอบด้วย ดังนี้

3.1 ด้านศาสตร์และศิลป์ทางการบริหาร ได้แก่ 1) การมีหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่สังคม ทั้งสงเคราะห์ อนุเคราะห์ 2) สนับสนุนศาสนกิจทั้งปวงให้ เป็นไปอย่างถูกต้อง จัดประชุมสัมมนาเชิงวิชาการแก่บุคลากรอย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง เมื่อเป็นเช่นนั้นบุคลากรที่ได้เรียนเรียนรู้หลักการปฏิบัติที่ถูกต้องแล้ว ก็สามารถมาช่วยเหลือแบ่งเบาภาระการทำงานได้ และ 3) ส่งเสริมพิธีกรรมแบบเรียบง่ายตามจารีตประเพณีท้องถิ่น ตลอดทั้งปรับปรุงขั้นตอนพิธีการให้เข้ากับยุคโลกาภิวัตน์

3.2 ด้านการติดตามผลแบบต่อเนื่อง ได้แก่ 1) การปฏิบัติตามโครงสร้างแบบบูรณาการ 2) ส่งเสริมวัดให้เป็นสำนักเรียนสำนักปฏิบัติธรรม เป็นศูนย์กลางการอำนวยความสะดวกแก่สังคม เป็นแหล่งข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น และ 3) ส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณร ตั้งอยู่ในศีลาจารวัตร อังนงตาม สอดคล้องตามกฎระเบียบวินัย ตลอดทั้งญาติโยมได้ศึกษาค้นถุระและวิปัสสนาธุระ

3.3 ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ 1) การต้องจัดบุคลากรที่มีความรู้ความถนัด ติดตามผลงาน รายงานผล 2) นำเสนอผลงาน ให้ความรู้ ให้ความเข้าใจ ความชัดเจน และ 3) การบริหารทรัพยากรของวัดอย่างมั่นคง ปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง

3.4 ด้านบริหารแบบมีอาชีพ ได้แก่ 1) การกำกับดูแลการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยกฎระเบียบ 2) ปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ และ 3) อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและ คฤหัสถ์ 4) ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ประชาชนในท้องถิ่น

3.5 ด้านการบริหารที่อยู่บนพื้นฐานวิชาการ ได้แก่ 1) กำกับดูแลการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้อง 2) มีความเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์แก่สังคม 3) ส่งเสริมให้บุคลากรทุกฝ่ายทำหน้าที่ถูกต้อง ตามกฎระเบียบ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 พบว่า ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$, S.D.=0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 8 ด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดองค์กรแบบยืดหยุ่น ($\bar{x} = 4.47$, S.D.=0.40) ด้านการติดตามผลแบบต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.37$, S.D.=0.47) และด้านบริหารแบบมีอาชีพ ($\bar{x} = 4.36$, S.D.=0.51) ระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$, S.D.=0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านปฏิบัติ ($\bar{x} = 4.30$, S.D.=0.64) ด้านปริยัติ ($\bar{x} = 4.27$, S.D.=0.56) และด้านปฏิเวธ ($\bar{x} = 4.07$, S.D.=0.67) ตามลำดับ

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการสร้างสมการพยากรณ์เพื่ออธิบายประสิทธิผลที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ สรุปได้ว่า ด้านศาสตร์และศิลป์ทางการบริหาร ด้านการติดตามผลแบบต่อเนื่อง ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านบริหารแบบมีอาชีพ และ ด้านการบริหารที่อยู่บนพื้นฐานวิชาการ ส่งผลให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 มีมากยิ่งขึ้นซึ่งตัวแปรทั้ง 5 ตัวสามารถทำนายผลได้ถึงร้อยละ 61.70 ดังสมการ $Z = .549Z_7 + .191Z_1 + .171Z_4 + .160Z_6 + .091Z_5$

3. เพื่อสร้างและยืนยันประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 9 พบว่า ประกอบด้วย ได้แก่ 3.1 ด้านศาสตร์และศิลป์ทางการบริหาร 3.2 ด้านการติดตามผลแบบต่อเนื่อง 3.3 ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3.4 ด้านบริหารแบบมีอาชีพ 3.5 ด้านการบริหารที่อยู่บนพื้นฐานวิชาการ

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องรูปแบบประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัดอุปสงค์ข้อ 1 พบว่า ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดองค์กรแบบยืดหยุ่น ด้านการติดตามผลแบบต่อเนื่อง และด้านบริหารแบบมีอาชีพ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการวิจัยของพระฐิติรัฐ ฐิตเปโม (2555) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พระมหาไถ่รุ่ง รุจิธมโม (2555) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขต

กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในเขตกรุงเทพมหานครทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 2 ผลการสร้างสมการพยากรณ์เพื่ออธิบายปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ ปัจจัยด้านศาสตร์และศิลป์ทางการบริหาร ปัจจัยด้านการติดตามผลแบบต่อเนื่อง ปัจจัยด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยด้านบริหารแบบมืออาชีพ และปัจจัยด้านการบริหารที่อยู่บนพื้นฐานวิชาการ ส่งผลประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการวิจัยของพีระศิลป์ บุญทอง (2557) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้พบว่า ปัจจัยตัวแปรมีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุด มีจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการควบคุมดูแล รองลงไป ได้แก่ ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการงบประมาณ และด้านการจัดองค์การตามลำดับ และวิจิตรดา แป้นจันทร์ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดกำแพงเพชร นับสำคัญของการพยากรณ์ความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดกำแพงเพชร คือ การวางแผน ผู้บริหารงบประมาณ พนักงานส่วนตำบล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อ 3 สร้างและยืนยันประสิทธิภาพผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระสังฆาธิการ ประกอบด้วย 1) ด้านศาสตร์และศิลป์ทางการบริหาร ได้แก่ 1.1) การมีหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่สังคม ทั้งสงเคราะห์ อนุเคราะห์ 1.2) สนับสนุนศาสนกิจทั้งปวงให้ เป็นไปอย่างถูกต้อง จัดประชุมสัมมนาเชิงวิชาการแก่บุคลากรอย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง สอดคล้องกับการวิจัยของพระครูศรีสิทธิการ (2559) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้ตามหลักพุทธลีลาการสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงปฏิบัติมานั้นก็คือการสั่งสอนอนุสาสนีปาฏิหาริย์ส่งเสริมให้เกิดแรงบันดาลใจประกอบด้วย สันติสนทนา คำสอนทำให้เกิดความเข้าใจชัดเจน การส่งเสริมผู้มีความสามารถเหมาะสมเข้ามาบริหารปกครองด้วยหลักธรรมและดูแลพระภิกษุสงฆ์ให้ทั่วถึง มีบทลงโทษที่จริงจัง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

ควรสนับสนุน ส่งเสริมพระสังฆาธิการทุกระดับชั้นทั่วทั้งสังฆมณฑลให้มีการฝึกฝนด้านการวิเคราะห์นโยบายต่างๆ ก่อนการนำไปปฏิบัติจริงให้มากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบาย เมื่อจะนำไปสู่การปฏิบัติจริง มีการกระจายอำนาจในการจัดการด้านงบประมาณ ให้แก่พระสังฆาธิการระดับผู้ปฏิบัติงาน ได้มีโอกาสบริหารจัดการกันเอง เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติงานสนองนโยบายของคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาในการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยมีการมุ่งเน้นหรือเจาะลึกในการศึกษาวิจัยแต่ละด้านไป เช่น ศึกษาการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทางด้านการปกครอง

2.2 ควรมีการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทางด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

2.3 ควรมีการศึกษาในการเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยมีการมุ่งเน้นหรือ เจาะลึกในการศึกษาแบบการทำวิจัยการเสริมสร้างการเผยแผ่พุทธศาสนาให้ทันสมัย

กิตติกรรมประกาศ

ขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้กรุณาตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่อง ต่าง ๆ ให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือการวิจัย ขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ ทุกท่าน ที่ได้ร่วม วิพากษ์ยืนยันในงานวิจัยของผู้วิจัย วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น หลักการวิจัยในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพขั้นสูง รวมทั้งคุณาจารย์หลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม. (2545). *รัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 3*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
- พระครูศรีสิทธิการ (สมใจ ธมมาที). (2559). *รูปแบบการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปัญญาภรณ์ (สุชาติ ธมมรตโน) และพระมหาทองดี ปญญาวิโร. (2548). *การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี*. กรุงเทพฯ: อาหารการพิมพ์.
- พระมหาไถ่รุ่ง รุจิธมโม (ทองมา). (2555). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระฐิติรัฐ ฐิตเปโม (รินสาร). (2555). *ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2555). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พีระศิลป์ บุญทอง. (2557). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ภาคใต้*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- วิจิตรา แป้นจันทร์. (2557). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดกำแพงเพชร*. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร